

Sygn. akt I ACa 420/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 września 2013 roku

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Hanna Rojewska (spr.)
Sędziowie:	SSA Bożena Błaszczuk SSO (del.) Paweł Hochman
Protokolant:	st. sekr. sądowy Grażyna Michalska

po rozpoznaniu w dniu 30 września 2013 roku w Łodzi

na rozprawie

sprawy z powództwa **K. K.**

przeciwko **Skarbowi Państwa- Zakładowi Karnemu w P.**

o zadośćuczynienie i odszkodowanie

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Płocku

z dnia 16 stycznia 2013 roku

sygn. akt I C 2437/10

I) **zmienia zaskarżony wyrok w punktach 1 i 2 w ten sposób, że w pkt 1 zasądza od pozwanego Skarbu Państwa - Zakładu Karnego w P. na rzecz powoda K. K. kwotę 3.000 (trzy tysiące) złotych tytułem zadośćuczynienia, oddalając powództwo w pozostałej części, zaś w pkt 2 nie obciąża powoda kosztami procesu;**

II) **oddala apelację w pozostałym zakresie;**

III) **nie obciąża powoda nieuiszczonymi kosztami sądowymi od oddalonej części apelacji.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 16 stycznia 2013 roku, wydanym w sprawie z powództwa K. K. przeciwko Skarbowi Państwa - Zakładowi Karnemu w P. o zadośćuczynienie i odszkodowanie, Sąd Okręgowy w Płocku oddalił powództwo, zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 7.200 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego oraz przyznał adw.

Z. G. tytułem wynagrodzenia za czynności adwokackie, świadczone z urzędu, kwotę 7.200 zł, plus 23 % stawki VAT i nakazał powyższą kwotę wypłacić ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Płocku.

Sąd u s t a l i ł, że powód został przyjęty w charakterze osadzonego do Zakładu Karnego w P. w dniu 13.11.2009 roku. Zgodnie z orzeczeniem Komisji Lekarskiej ds. Inwalidztwa i Zatrudnienia nr (...) w Ł. z dnia 17.03.1994 r. został uznany za inwalidę I grupy z powodu stanu wzroku. K. K. z wynikiem pozytywnym ukończył kurs rehabilitacji podstawowej z elementami orientacji przestrzennej dla osób niewidomych 18.11.1998 r.

Początkowo powód w okresie od 13.11 do 16.11. 2009 r. przebywał w celi (...), jako piąty osadzony, zaś od dnia 16.11.2009 r. do momentu przeniesienia do ZK Ł. (tj. przez okres kilkunastu miesięcy) przebywał w celi 603.

Cela (...) jest celą czteroosobową, znajdują się w niej dwa piętrowe łóżka metalowe, dwa stołki, z czego jeden większy i drugi mniejszy oraz szafki. Cela jest przewiewna, brak zaduchu. W celi jest obudowany kącik sanitarny, wykonany z betonu i zamykany drzwiami. W kąciku umywalka z bieżącą wodą, wc oraz półki na przybory toaletowe. Cela ogrzewana jest kaloryferem. Podłoga pokryta parkietem, bez widocznych uszczerbków klepek, w 1/4 przykryta linoleum. W celi znajduje się telewizor i odtwarzacz CD - własność osadzonych oraz cztery taborety.

Cela (...) jest celą dwuosobową, z jednym łóżkiem piętrowym. U góry uchylne okno. Kącik sanitarny posiada wc i umywalkę z zimną bieżącą wodą. Kącik zabudowany jest prowizoryczną obudową metalową. Zamiast drzwi wisi kotara przypominająca prześcieradło. Oświetlenie - lampa jarzeniowa, a ogrzewanie stanowi jeden czterożebkowy kaloryfer. W celi znajduje się jedna szafka wisząca, niewielki stolik i dwa stołki. Podłoga wykonana jest z drewnianego parkietu, z niewielkimi ubytkami przy wejściu do kącika sanitarnego. W celi działa wewnętrzny radiowęzeł.

Podczas pobytu w wyżej wymienionych celach administracja Zakładu Karnego wyznaczała jednego ze współosadzonych do bieżącej opieki nad powodem, a w przypadku gdy ten nie był zadowolony z ich pomocy, wyznaczała kolejne osoby, zazwyczaj powód był niezadowolony z takowej pomocy i łącznie wymieniło się 16 opiekunów.

Podczas pobytu w Zakładzie Karnym dwukrotnie powód doznał kontuzji: w dniu 15.11.2009 roku potknął się i upadł, uderzając głową tak nieszczęśliwie, iż nastąpiło rozcięcie łuku brwiowego, połączonego z silnym krwawieniem. W nocy z 30 na 31 maja 2010 r. idąc do kącika sanitarnego również potknął się i przewrócił, doznając kolejnego zranienia łuku brwiowego. W obu przypadkach udzielono mu pomocy medycznej - w pierwszym wypadku opatrzenia dokonała pielęgniarka szpitalna, zaś w drugim wypadku został przewieziony do Wojewódzkiego Szpitala (...) w P., opatrzył go lekarz, dokonując szycia łuku brwiowego.

Powód już wcześniej doznawał urazów w wyniku uderzenia o meble w celi, przebywając w ZK Ł. (19.06.2006 r., 12.11.2007 r.).

Nadto powód cierpi na łagodny przerost prostaty. Występują w trakcie tej choroby okresowe dolegliwości i utrudnienia w oddawaniu moczu. Wielokrotnie miał wykonane badanie USG, badanie moczu, tzw. marker nowotworu, badanie wydolności nerek, itp. Kolejne badania USG nie wykazują u niego istotnej progresji choroby. Powód odmawiał przyjmowania zaordynowanych leków, jego sytuacja zdrowotna uległaby prawdopodobnie poprawie, gdyby zgodził się przyjmować stosowne leki.

Przy tak ustalonym stanie faktycznym oraz po dokonaniu oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego, Sąd Okręgowy uznał powództwo za bezzasadne.

Odwołując się do treści przepisów art. 417 k.c., art. 110 § 2 k.k.w., art. 248 k.k.w., § ust. 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 19 kwietnia 2006 r. w sprawie trybu postępowania właściwych organów w wypadku, gdy liczba osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych przekroczy w skali kraju ogólną pojemność tych zakładów (Dz. U. Nr 65, poz. 459), wydanego na podstawie art. 248 § 2 k.k.w, jak również art. 23 k.c. i 448 k.c. a nadto art. 3 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzonej 4 listopada 1950 r. w R.

(Dz. U. z 1993 r., nr 61, poz. 284), Sąd uznał, że w przedmiotowej sprawie nie doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda. W celi przeludnionej, tj. w celi czteroosobowej nr 307 przebywał jako piąty osadzony jedynie przez 3 dni, po czym został przeniesiony do celi dwuosobowej nr 603. Warunki panujące w obu tych celach nie były warunkami niehumanitarnymi, co więcej, administracja Zakładu Karnego, mając na uwadze stan zdrowia powoda, wyznaczała mu współosadzonego w celu pomocy mu w bieżącym funkcjonowaniu, a w przypadku, gdy takowy nie spełniał w tym zakresie oczekiwań powoda, dochodziło do zmiany tegoż opiekuna (wymieniono aż 16 osób). Przedmiotowe cele nie były co prawda przystosowane dla osób niepełnosprawnych, jednakże żaden przepis ustawy nie zakazuje umieszczania osób niepełnosprawnych w takich celach.

Dwa zdarzenia polegające na przewróceniu się powoda i rozcięciu przez niego łuku brwiowego Sąd uznał za nieszczęśliwy wypadek, nie zaś jako skutek warunków panujących w celach, w których przebywał. Podkreślił, iż do zdarzeń tych doszło jedynie dwukrotnie przez okres kilkunastomiesięcznego pobytu powoda w ZK P., a nadto ulegał on już wcześniej podobnym wypadkom, przebywając w innych zakładach karnych, jak chociażby w Zakładzie Karnym w Ł., co w ocenie Sądu świadczy za przyjęciem tych wypadków za zdarzenia losowe, na zaistnienie których oczywiście miał wpływ stan zdrowia powoda.

W ocenie Sądu nie doszło również do naruszenia dóbr osobistych K. K. na skutek niezapewnienia mu należytej opieki lekarskiej przez administrację zakładu karnego. Jak przyznał sam powód został on po zdarzeniach w dniu 15.11.2009 r. i z nocy z 30 na 31 maja 2010 roku niezwłocznie opatrzony medycznie i to w takim zakresie, jaki jego stan zdrowia wymagał. Odnośnie zaś jego schorzenia urologicznego Sąd stwierdził, że jak wynika z dołączonej dokumentacji i wyjaśnień kierownika ZOZ ZK w P., powód był wielokrotnie konsultowany urologicznie, przeprowadzono szereg badań związanych z jego schorzeniem, a także zaordynowano odpowiednie leki i tylko postawa powoda, który odmawiał ich przyjmowania sprawiły, że stan jego zdrowia w tym zakresie nie uległ istotnej poprawie. W tym stanie rzeczy w niniejszej sprawie w ocenie Sądu brak jest przesłanek wynikających z art. 448 k.c. (wykazano brak bezprawności ze strony powodowej) i dlatego powództwo uległo w całości oddaleniu.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. w związku z § 6 ust. 7 Rozporządzenia MS z 28.09.2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

Apelację od powyższego wyroku wniósł powód, zaskarżając go w całości i zarzucając:

- obrażę prawa materialnego, a mianowicie art. 108 § 1 k.k.w. oraz § 26.2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25.08.2003 roku w sprawie regulaminu organizacyjno - porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności poprzez stwierdzenie braku podstaw prawnych regulujących zasady odbywania kary pozbawienia wolności przez osoby niepełnosprawne, w sytuacji gdy w/w przepisy regulują właśnie tę kwestię,

- błąd w ustaleniach faktycznych poprzez przyjęcie, iż urazy jakich doznał powód w Zakładzie Karnym w P. miały charakter zdarzeń przypadkowych i niezwiązanych z warunkami odbywania kary pozbawienia wolności w sytuacji, gdy prawidłowa analiza zebranego w sprawie materiału dowodowego winna doprowadzić do odmiennych ocen,

- błąd w ustaleniach faktycznych poprzez przyjęcie, iż nie doszło do 12 miesięcznego opóźnienia w zakresie przeprowadzenia konsultacji urologicznej powoda,

- błąd w ustaleniach faktycznych poprzez przyjęcie, iż uszkodzenia ciała jakich doznał powód nie są związane z warunkami odbywania kary pozbawienia wolności, a tym samym nie implikują odpowiedzialności Skarbu Państwa podczas, gdy prawidłowa analiza zebranych materiałów dowodowych winna prowadzić do uznania istnienia takiego związku i winna doprowadzić do ustalenia odszkodowania dla powoda.

Wskazując na powyższe skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez :

1/ zasądzenie na rzecz K. K. kwoty 240.000 zł z tytułu zadośćuczynienia za przebywanie, poczynawszy od 13 listopada 2009 roku to jest od 12 miesięcy najpierw w celi nr 307, a następnie w celi o numerze (...) Zakładu Karnego w P., nie przystosowanych do odbywania kary pozbawienia wolności dla osoby niewidomej;

2/ zasądzenie na rzecz powoda K. K. kwoty 120.000 zł zadośćuczynienia z tytułu opóźnienia o 12 miesięcy przeprowadzenia konsultacji urologicznej i w konsekwencji prawidłowego leczenia;

3/ zasądzenie na rzecz powoda z powodu urazów jakich doznał w Zakładzie Karnym w P. w dniu 15 listopada 2009 roku w wysokości 2.000 zł;

4/ zasądzenie na rzecz powoda odszkodowania z tytułu urazów jakich doznał w nocy z 30 na 31 maja 2010 roku w wysokości 10.000zł;

oraz zasądzenie wynagrodzenia za pełnienie obowiązków pełnomocnika z urzędu w instancji odwoławczej.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powoda jedynie częściowo zasługuje na uwzględnienie.

Przede wszystkim za uprawniony należało uznać zarzut błędnego uznania przez Sąd Okręgowy, iż oba urazy jakich doznał powód w czasie pobytu w pozwanym Zakładzie Karnym w P. miały charakter zdarzeń przypadkowych, losowych i należy je traktować w kategoriach nieszczęśliwego wypadku, nie zaś łączyć je z warunkami, w jakich powód odbywał karę pozbawienia wolności. O ile wnioski powyższy jest zasadny w przypadku zdarzenia, do jakiego doszło w dniu 15 listopada 2009 roku, o tyle inaczej rzecz się przedstawia w zakresie drugiego zdarzenia w nocy z 30 na 31 maja 2010 roku.

Jeśli chodzi o pierwsze zdarzenie należy podkreślić, że powód nie zdołał – zgodnie z regułą zawartą w przepisie art. 6 k.c. - wykazać, aby jak twierdził w pozwie, „pokaleczył przedramiona jakimiś ostrymi końcówkami mebli, a następnie potknął się o nierówności podłogi, po czym upadł, rozcinając łuk brwiowy”. Będąc przesłuchany informacyjnie na rozprawie w dniu 8 czerwca 2011 roku podał jedynie, że przebywając w celi 307 potknął się i rozciął łuk brwiowy, natomiast w zeznaniach złożonych w trybie art. 299 k.p.c. w ogóle nie odnosił się do tego zdarzenia, szczegółowo opisując jedynie okoliczności, w jakich doszło do doznania przez niego urazu w nocy z 30 na 31 maja 2010 roku. Także zawnioskowani przez powoda świadkowie J. T. i D. Ż. nie wypowiadali się na okoliczność zdarzenia z 15 listopada 2009 roku. Tymczasem wiarygodności wersji powoda o ostrych końcówkach mebli i nierównościach podłogi w celi nr 307 przeczy dowód w postaci protokołu oględzin tejże celi z dnia 29 maja 2012 roku, wiarygodności którego skarżący nie zakwestionował.

W przypadku drugiego zdarzenia, powód K. K. wykazał, by doszło do niego wskutek potknięcia się o nierówności w podłodze celi nr 603. Wersję powoda potwierdzili wspomniani powyżej świadkowie, jak i protokół oględzin celi, z którego wynika jednoznacznie, że podłoga, wykonana z drewnianego parkietu, posiada niewielkie ubytki przy wejściu do kąjka sanitarnego, a więc w miejscu wskazanym precyzyjnie przez powoda. Co więcej Sąd Okręgowy, czyniąc ustalenia faktyczne w zakresie stanu celi nr 603 (w uzasadnieniu błędnie podano nr 607), odwołuje się do powyższego protokołu oględzin, zaś w zakresie okoliczności, w jakich doszło do urazu powoda, do jego wyjaśnień i zeznań świadka D. Ż., pomijając jednak dość istotny aspekt związany z łączeniem przez te osoby faktu upadku powoda ze stanem parkietu przy kąjku sanitarnym. Co więcej z zeznań świadka D. Ż. wynika, że powód skarżył się na stan celi nr 603, także i świadek J. T. wskazywał na wybrakowane klepki w parkiecie.

Zasadnie zatem podnosi skarżący, że nie można rozpatrywać zdarzenia z 30 na 31 maja 2010 roku w kategorii nieszczęśliwego wypadku, odwołując się do wcześniejszych, podobnych zdarzeń jakie miały miejsce w trakcie pobytu powoda w Zakładzie Karnym w Ł.. O ile ocena Sądu Okręgowego co do tego, że warunki bytowe panujące w celach, w jakich przebywał powód w trakcie pobytu w pozwanym Zakładzie Karnym nie były niehumanitarne albowiem wyposażenie i stan cel były standardowe i pozwalały na przebywanie i funkcjonowanie w nich osadzonych, o tyle

ubytki czy nierówności w parkiecie przy kąćniku sanitarnym w celi nr (...) sprawiły, że nie spełniały one wymogu bezpieczeństwa, zwłaszcza w sytuacji powoda, będącego osobą niewidomą.

Podkreślenia w tym miejscu wymaga, że sytuacja prawna osób pozbawionych wolności (skazanych, tymczasowo aresztowanych) uregulowana jest w sposób ogólny w ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. Nr 90 z 1997 r., poz. 557 z późn. zm.). Wśród ogólnie wskazanych praw osób przebywających w tego typu placówkach ustawodawca wymienił w art. 102 pkt 1 k.k.w. m.in. prawo do odpowiednich ze względu na zachowanie zdrowia warunków bytowych, pomieszczeń oraz świadczeń zdrowotnych i odpowiednich warunków higieny. W treści art. 110 § 2 k.k.w. ustawodawca wskazał, iż celę wyposaża się w odpowiedni sprzęt kwaterunkowy zapewniający skazanemu osobne miejsce do spania, odpowiednie warunki higieny, dostateczny dopływ powietrza i odpowiednią do pory roku temperaturę, według norm określonych dla pomieszczeń mieszkalnych, a także oświetlenie odpowiednie do czytania i wykonywania pracy. Uszczegółowienie przedstawionych wyżej zapisów zawarte zostało w załączniku nr 3 do rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych z dnia 17 października 2003 roku (Dz.U. 2003 Nr 186, poz. 1820).

W przepisach obowiązującego prawa ustawodawca szczegółowo uregulował również kwestię obowiązków pracowników służby więziennej w zakresie ochrony i realizacji praw przysługujących osobom przebywającym w tego typu placówkach ; i tak: przepis art. 1 ustawy o Służbie Więziennej z dnia 26 kwietnia 1996 roku (Dz.U. 1996 Nr 61, poz. 283z późn. zm. – obowiązującej w dacie zdarzenia) stanowi, iż Służba Więzienna realizuje, na zasadach określonych w kodeksie karnym wykonawczym, zadania w zakresie wykonywania kar pozbawienia wolności i tymczasowego aresztowania. Wśród podstawowych zadań służby wymienia się m.in. zapewnienie w zakładach karnych i aresztach śledczych porządku i bezpieczeństwa (art. 1 ust 3. pkt 5). Ustalanie ogólnych zasad technicznego zabezpieczenia ochronnego i bezpieczeństwa w zakładach karnych i aresztach śledczych jest zadaniem przypisanym dyrektorowi generalnemu (art. 5), zaś w danej jednostce obowiązki w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa i porządku leżą w gestii dyrektora placówki, (art. 7 ust 5 wskazanej ustawy).

Przepis art. 108 k.k.w. w § 1 nakłada na administrację zakładu karnego obowiązek podejmowania odpowiednich działań celem zapewnienia skazanemu bezpieczeństwa osobistego w czasie odbywania kary. W § 2 mowa jest zaś o tym, iż skazany jest obowiązany poinformować niezwłocznie przełożonego o zagrożeniach dla jego bezpieczeństwa osobistego oraz unikać tych zagrożeń.

Nie sposób jednak zaaprobować poglądu skarżącego jakoby na pozwanym ciążył obowiązek przystosowania cel, w których przebywał powód, do pobytu w nich osoby niewidomej. Rację ma bowiem Sąd I instancji, że żaden przepis prawa nie nakłada na służbę więzienną takiego obowiązku, podobnie nie ma również przepisów, które zakazywałyby umieszczenia osoby niepełnosprawnej w normalnych celach. Wbrew sugestii apelującego nie sposób wywieść powyższego obowiązku z przepisów art. 108 § 1 k.k.w. oraz § 26.2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25.08.2003 roku w sprawie regulaminu organizacyjno - porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności (Dz. U. z 2003r.Nr. 152,poz.1493). Stosownie do dyspozycji § 26 ust. 1 i 2 w/w Rozporządzenia wobec skazanych przebywających w szpitalach, izbach chorych oraz leczonych poza nimi, a także przewlekle chorych i rekonwalescentów, dyrektor może, na wniosek lub po zasięgnięciu opinii lekarza, dokonywać niezbędnych odstępstw od przewidzianego w regulaminie sposobu wykonywania kary pozbawienia wolności w zakresie uzasadnionym stanem zdrowia tych skazanych. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio wobec skazanych, u których stwierdzono niepsychotyczne zaburzenia psychiczne, upośledzonych umysłowo, uzależnionych od alkoholu albo innych środków odurzających lub psychotropowych oraz niepełnosprawnych fizycznie. Dyrektor może dokonywać tych odstępstw na wniosek lub po zasięgnięciu opinii lekarza albo psychologa. O ile więc istnieje regulacja, która odnosi się do skazanych niepełnosprawnych fizycznie, o tyle nie sposób wywieść z niej obowiązku przystosowania cel, w których przebywał powód, do odbywania w nich kary pozbawienia wolności przez osobę niewidomą.

Z regulacji tej wynika przede wszystkim fakultatywność działania dyrektora zakładu karnego, nie zaś obowiązek. Czyniąc nadto zarzut nie rozważenia umieszczenia powoda w warunkach terapeutycznych, skarżący odwołuje się do treści art. 96 ust. 1 k.k.w. który stanowi, iż w systemie terapeutycznym odbywają karę skazani z niepsychotycznymi

zaburzeniami psychicznymi, w tym skazani za przestępstwo określone w art. 197-203 Kodeksu karnego, popełnione w związku z zaburzeniami preferencji seksualnych, upośledzeni umysłowo, a także uzależnieni od alkoholu albo innych środków odurzających lub psychotropowych oraz skazani niepełnosprawni fizycznie - wymagający oddziaływania specjalistycznego, zwłaszcza opieki psychologicznej, lekarskiej lub rehabilitacyjnej. Pomija jednak to, że odbywanie kary w systemie terapeutycznym jest uzależnione od łącznego istnienia dwóch przesłanek. Pierwsza to występowanie u skazanego między innymi niepełnosprawności fizycznej, druga to wymóg oddziaływania specjalistycznego na skazanego. Ponadto, co najistotniejsze, w systemie terapeutycznym odbywają karę skazani, wobec których sąd w wyroku orzekł o jego stosowaniu na podstawie art. 62 k.k., jak też skazani, którzy do tego systemu zostali skierowani mocą decyzji komisji penitencjarnej (art. 76 § 1 pkt 2 k.k.w.) lub na podstawie postanowienia sądu penitencjarnego (art. 76 § 2 k.k.w.).

Dla powyższej oceny bez znaczenia są przyczyny, dla których powód nie został umieszczony w Zakładzie Karnym w P. w jedynej znajdującej się w tym okresie celi, przystosowanej do pobytu osób niepełnosprawnych. Godzi się w tym miejscu zauważyć, że powód miał stale zapewnioną pomoc jednego ze współosadzonych do bieżącej nad nim opieki.

Nie może więc być mowy o bezprawności pozwanego Zakładu Karnego w P. w zakresie, w jakim powód domaga się zasądzenia na jego rzecz zadośćuczynienia w wysokości 240.000zł za przebywanie w celach nie przystosowanych do odbywania kary pozbawienia wolności dla osoby niewidomej, jak i w zakresie, w jakim powód domaga się zasądzenia na jego rzecz kwoty 2.000zł z tytułu urazu, jakiego doznał w dniu 15 listopada 2009 roku. O czym była mowa już wcześniej powód nie wykazał aby warunki pobytu w celi nr 307 nie spełniały wymogów bezpieczeństwa, by jego upadek w jakikolwiek sposób łączył ze złym stanem i wyposażeniem celi.

Częściowo zasadnym okazało się natomiast żądanie powoda o zapłatę zadośćuczynienia z tytułu urazu, jakiego doznał on w nocy z 30 na 31 maja 2010 roku. Jak wspomniano powyżej, mając świadomość pobytu w tej celi osoby niewidomej, a zatem w znacznym stopniu ograniczonej w codziennych czynnościach, pozwany nie dopełnił obowiązku zapewnienia bezpieczeństwa osadzonych poprzez naprawę parkietu. Ubytki w niej tuż przy kąćniku sanitarnym pozostawały w bezpośrednim związku przyczynowym z rozcięciem łuku brwiowego powoda i koniecznością skorzystania z pomocy lekarskiej poprzez założenie szwów.

W ocenie Sądu Apelacyjnego podstawą prawną odpowiedzialności Skarbu Państwa – Zakładu Karnego w P. jest przepis art. 417 § 1 kodeksu cywilnego, zgodnie z którym za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa.

Przesłankami odpowiedzialności pozwanego na podstawie powołanego wyżej przepisu są: niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej, wyrządzenie szkody przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej, oraz normalny związek przyczynowy między działaniem lub zaniechaniem a wyrządzoną szkodą.

Warunkiem odpowiedzialności pozwanego jest kumulatywne spełnienie wszystkich wymienionych wyżej przesłanek.

W przekonaniu Sądu II instancji zgromadzony w sprawie materiał dowodowy pozwala na stwierdzenie, iż zostały spełnione wszystkie wymienione przesłanki odpowiedzialności pozwanego za szkodę doznaną przez powoda w wyniku zdarzenia, do jakiego doszło na terenie Zakładu Karnego w P. w nocy z 30 na 31 maja 2010 roku. Brak odpowiedniego wyposażenia celi zapewniającego bezpieczeństwo pobytu osadzonym (ubytki w parkiecie, nierówności podłogi) jest naruszeniem uprawnień powoda wynikających z art. 102 ust.1 k.k.w. i jednocześnie naruszeniem obowiązku wynikającego zarówno z art. 108 k.k.w. jak i art. 1 ust. 3 pkt. 5 ustawy o służbie więziennej. Niedopatrzanie to nosi znamiona bezprawności i obciąża funkcjonariuszy służby więziennej. Wskazane wyżej bezprawne zaniechanie było bezpośrednią przyczyną zaistnienia zdarzenia w nocy z 30 na 31 maja 2010 roku, jego skutkiem zaś był uraz w postaci rozcięcia łuku brwiowego, połączonego z silnym krwawieniem, skutkującym koniecznością założenia szwów w Wojewódzkim Szpitalu (...) w P.. Podstawą każdej odpowiedzialności cywilnej, w tym deliktowej, jest fakt wyrządzenia szkody, m.in. szkody na osobie. Uszkodzenie ciała jest to naruszenie integralności cielesnej, pozostawiające ślady

zarówno zewnętrzne, jak i wewnętrzne. Rozstrój zdrowia to natomiast inne postaci zakłócenia w funkcjonowaniu organizmu, np. nerwica lub choroba psychiczna. Nie ulega wątpliwości, że rozcięcie łuku brwiowego, połączone z silnym krwawieniem stanowi uszkodzenie ciała.

Z powyższego wynika, że spełnione zostały przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa. Wprawdzie powód swoje roszczenie o zapłatę z powyższego tytułu kwoty 10.000zł nazwał odszkodowaniem, to jednak zdaniem Sądu Apelacyjnego jest to roszczenie z tytułu zadośćuczynienia, uregulowane w przepisie art. 445 § 1 k.c. w zw. z art. 444 § 1 k.c.

Trudno nie dostrzec w tym miejscu, że powód, mimo że od samego początku procesu był reprezentowany przez fachowego pełnomocnika, w żadnym wypadku zgłoszonych kilku roszczeń nie wskazał ich podstawy prawnej i nie czyni tego również w apelacji. Mimo zatytułowania pozwu jako o odszkodowanie, część wywiedzionych w nim roszczeń to zadośćuczynienia, bez wskazania, czy chodzi o zadośćuczynienia z art. 445 k.c. czy z art. 448 k.c. w zw. z art. 23 i 24 k.c. Choć skarżący słusznie neguje ocenę sądu meriti, iż chodziło mu o naruszenie dóbr osobistych poprzez przeludnienie w celi nr 307 w sytuacji, kiedy istotnie żądanie powoda, ani wskazane na jego uzasadnienie okoliczności faktyczne, nie dotyczyły tego aspektu, to jednak miał obowiązek wykazać istnienie wszystkich przesłanek ewentualnej odpowiedzialności pozwanego w zakresie każdego ze zgłoszonych żądań. Tymczasem udało się to jedynie w zakresie roszczenia o zapłatę kwoty 10.000zł.

Oceniając zatem roszczenie powoda w przedmiocie zadośćuczynienia za uraz, jakiego doznał w maju 2010 roku, Sąd Apelacyjny uznał, że żądanie zapłaty z tego tytułu kwoty 10.000zł jest wygórowane.

Zadośćuczynienie jest formą rekompensaty pieniężnej z tytułu szkody niemajątkowej i obejmuje swym zakresem wszystkie cierpienia fizyczne i psychiczne, zarówno już doznane, jak i te które mogą powstać w przyszłości. Ma ono charakter całościowy i winno stanowić ekonomicznie odczuwalną wartość. Wielkość zadośćuczynienia zależy od oceny całokształtu okoliczności sprawy, w tym rozmiaru doznanych cierpień, ich intensywności, trwałości czy nieodwracalnego charakteru. Przy ustalaniu rozmiaru cierpień i ujemnych doznań psychicznych powinny być uwzględniane zobiektywizowane kryteria oceny jednakże w relacji do indywidualnych okoliczności danego przypadku.

Zasadniczym kryterium decydującym o wysokości należnego zadośćuczynienia stanowi przede wszystkim rozmiar (zakres) doznanej przez pokrzywdzonego krzywdy, a niewymierny charakter takiej krzywdy sprawia, że ocena w tej mierze winna być dokonywana na podstawie całokształtu okoliczności sprawy. O wysokości zadośćuczynienia decyduje zatem Sąd po szczegółowym zbadaniu wszystkich okoliczności sprawy, kierując się podstawową zasadą, że przyznane zadośćuczynienie powinno przedstawiać realną wartość dla pokrzywdzonego i uwzględniać stosunki majątkowe panujące aktualnie w społeczeństwie.

Analizując okoliczności faktyczne rozpatrywanej sprawy, Sąd II instancji, ustalając wysokość należnego powodowi świadczenia na poziomie kwoty 3.000zł, wziął pod uwagę, że powód na skutek zdarzenia doznał rozcięcia łuku brwiowego, co wymagało interwencji w szpitalu, polegającej na założeniu szwów. Wiązało się to niewątpliwie z cierpieniem fizycznym i psychicznym, którego rozmiar nie był jednak duży. Ponadto wziął pod uwagę fakt, że powód w wyniku powyższego urazu nie doznał żadnego uszczerbku na zdrowiu, nie wykazał aby uraz w jakikolwiek sposób ograniczył jego sprawność i miał wpływ na aktualny stan zdrowia. Z drugiej strony kwota rekompensaty musi być adekwatna do statusu majątkowego poszkodowanego, a ten jest stosunkowo niski. Z tych wszystkich przyczyn, w ocenie Sądu, zadośćuczynienie w wysokości 3.000zł jest kwotą adekwatną i stanowiącą godziwą rekompensatę za doznane przez K. K. cierpienia fizyczne i psychiczne.

Z tych też względów, uznając częściowo apelację powoda za zasadną, należało na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienić zaskarżony wyrok o treści, jak w punkcie I sentencji. Sąd Apelacyjny nie orzekł o odsetkach od zasądzonej kwoty 3.000zł z uwagi na brak w tym zakresie żądania.

W pozostałym zakresie apelacja powoda jako niezasadna podlegała oddaleniu, na mocy art. 385 k.p.c. Ze względów, o których była mowa już wcześniej, żądanie zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w wyniku urazu, jakiego powód

doznał w nocy z 30 na 31 maja 2010 roku w wysokości przekraczającej kwotę 3.000zł, jest rażąco wygórowane. Bezzasadne okazały się również zarzuty dotyczące bezprawności pozwanego w zakresie dotyczącym zdarzenia z 15 listopada 2009 roku, jak i w zakresie obowiązku umieszczenia powoda w celach przystosowanych do odbywania kary pozbawienia wolności przez osobę niewidomą.

Trafnie również uznał Sąd Okręgowy, że nie ma podstaw do przyjęcia odpowiedzialności pozwanego Zakładu Karnego w P. – jak to ujął powód- z tytułu opóźnienia o 12 miesięcy przeprowadzenia konsultacji urologicznej i w konsekwencji prawidłowego leczenia. Wprawdzie zasadnie wywodzi powód w swej apelacji, że Sąd zarówno w ustaleniach faktycznych, jak i rozważaniach jurydycznych pominął bezsporny w sprawie fakt, że w trakcie całego pobytu powoda w Zakładzie Karnym w P. nie miał on przeprowadzonej konsultacji urologicznej, mimo, że skierowanie na badanie urologiczne otrzymał w dniu 2 października 2009 roku w Zakładzie Karnym w G., jak również lekarze pozwanego Zakładu Karnego w P. dwukrotnie zlecali przeprowadzenie takiej konsultacji, to okoliczność powyższa nie ma wpływu na prawidłowe rozstrzygnięcie Sądu w tym zakresie. Powód nie wykazał bowiem, aby brak przeprowadzenia takiej konsultacji miał jakikolwiek wpływ na stan jego zdrowia i doprowadził do powstania szkody.

W tym aspekcie nie zgłosił żadnych dowodów, choćby z opinii biegłego urologa. Tymczasem, jak prawidłowo ustala i przyjmuje sąd meriti powód, w trakcie pobytu w zakładach karnych był wielokrotnie konsultowany urologicznie, przeprowadzono szereg badań związanych z jego schorzeniem, a także zaordynowano odpowiednie leki, których nie przyjmował z powodu odmowy. Powód nie zakwestionował twierdzeń pozwanego, że po zleceniu w styczniu 2010 roku przez lekarzy pozwanego przeprowadzenia konsultacji urologicznej, powód przez kilka miesięcy nie zgłaszał skarg na dolegliwości ze strony dróg moczowych. Kiedy uczynił to w maju 2010 roku, wykonano badania moczu, których wynik był prawidłowy. Nie zakwestionował również i tego, że w późniejszym okresie nie zgłaszał skarg dotyczących układu moczowego, zaś wyniki badań PSA i moczu, wykonane w grudniu 2010 roku w Zakładzie Karnym Nr(...)w Ł. były prawidłowe, jak również przeprowadzona w tymże Zakładzie Karnym konsultacja urologiczna nie wykazała cech dalszego rozrostu prostaty. Podobne wyniki uzyskiwano w trakcie kolejnych badań, przeprowadzonych w Zakładzie Karnym Nr(...)w Ł.. Nie może więc być mowy o braku prawidłowego leczenia powoda i wynikających z tego konsekwencjach. Ciężar dowodu w tym zakresie obciążał powoda.

Z omówionych powyżej względów, uznając apelację w pozostałym zakresie za bezzasadną, należało orzec, jak w punkcie II sentencji.

Sąd Apelacyjny w myśl art. 102 k.p.c. oraz art. 113 ust. 4 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jednolity Dz. U. z 2010 r. nr 90, poz. 594 z późniejszymi zmianami) nie obciążył powoda kosztami procesu, zarówno na rzecz pozwanego, jak i na rzecz Skarbu Państwa.

Zastosowanie przepisu art. 102 k.p.c. wymaga rozważenia wszystkich okoliczności sprawy i wskazania wypadku szczególnie uzasadnionego, ponieważ wyłączona została możliwość wszelkich uogólnień. Z uwagi na szczególny, wyjątkowy charakter tego unormowania nie dopuszcza się wykładni rozszerzającej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 1974 r. II CZ 223/73, niepubl.). Istotne znaczenie dla możliwości zastosowania zasady słuszności ma zachowanie stron z punktu widzenia zasad współżycia społecznego. Sposób zastosowania art. 102 k.p.c. i ocena czy wystąpił szczególnie uzasadniony wypadek należy do uprawnień jurysdykcyjnych sądu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2006 r. III CK 221/05, niepubl.) i nie wymaga wniosku strony.

Odnosząc powyższe uwagi do analizowanej sprawy stwierdzić należy, że choć powód przegrał proces w przeważającej części, to jednak jego sytuacja materialna oraz życiowa, w jakiej się znajduje, uzasadnia zastosowanie zasady słuszności określonej w art. 102 k.p.c. Po drugie K. K. realizuje przysługujące mu uprawnienie do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły Sąd (art. 45 ust.1 Konstytucji), zaś zasada obciążenia strony przegrywającej kosztami procesu nie może być rozumiana jako środek dyscyplinujący i zniechęcający do wytaczania powództw. Niebagatelne znaczenie ma również i to, że w wyniku częściowego uwzględnienia przez Sąd Apelacyjny apelacji, powództwo zostało częściowo uwzględnione, zaś kwestia wysokości zadośćuczynienia uzależniona była od oceny tegoż sądu.

Przytoczone powyżej okoliczności – zdaniem Sądu Apelacyjnego - uzasadniały nie obciążanie powoda kosztami zastępstwa procesowego na rzecz pozwanego, jak również odstąpienie od obciążania powoda nieuiszczonymi kosztami sądowymi tak od oddalonej części powództwa, jak i od oddalonej części apelacji.

Sąd Apelacyjny nie orzekł w przedmiocie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej z urzędu powodowi w postępowaniu apelacyjnym przez adwokata Z. G. albowiem zawarty w apelacji wniosek w tym zakresie nie mógł być uznany za skutecznie złożony z uwagi na brak w nim oświadczenia, że koszty te nie zostały zapłacone w całości lub w części (§ 20 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U.Nr 163, poz. 1348 ze zm.)